

مجموعه گفتارهای علمی اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

به سوی معرفت

تفسیر آیات ولایت و امامت

زندگی با رسول خدا ﷺ

دوری گزیدن است از دنیا

۷ مهر ۱۳۸۹

۲۰ شوال ۱۴۳۱

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

« الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم أجمعين » .

قال الله تبارك و تعالی :

﴿ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴾^(۱).

خداوند فقط می خواهد پلیدی (گناه) را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد .

چکیده سخن

در طول یکصد و هفده جلسه از سلسله مباحث آیات ولایت و امامت با توفیق و عنایت خداوند متعال ، مباحث ارزشمند ، ضروری و عمیقی در ارتباط با ولایت و امامت مطرح گردید . این مباحث را با سه عنوان کلی بیان نمودیم .

۱ . امام شناسی و نقد نظرات و هابیت

در مباحث گذشته ، کلیاتی در مورد امام عَلَيْهِ السَّلَامُ و امامت مطرح گردید و بیان شد که اساس دیانت و شریعت مقدس اسلام بر رکن ضروری امامت مبتنی است .

۱ . سورة احزاب ، آیه ۳۳ .

اسلام منهای ولایت و امامت قالب بی روح، مردار بی جان و موجودی است که از هویت و موجودیت اصلی خویش دور مانده است. در سیر این مبحث، مسائل اساسی دیگری که مورد نقد و ایراد وهابیت بود همچون توسل، شفاعت و ... طرح و پاسخ گفته شد.^(۱)

۲. نقد نظریه عدالت صحابه

در آغازین لحظات پس از ارتحال رسول خدا ﷺ از سوی برخی از صحابه خطایی رخ داد. آنها مسیر امامت و رهبری جامعه را - که در طریق هدایت گام برمی داشت - از جایگاه اصلی آن منحرف نمودند و مردم را به رویگردانی از حضرت امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ و روی آوردن به خلفای سه گانه فراخواندند. اهل سنت، برای سرپوش نهادن بر این خطا و اشتباه و صحیح جلوه دادن عمل صحابه، ناگزیر به اصل بی اساسی به نام عدالت صحابه روی آوردند.

آنچه از نقد و ایراد از سوی اهل سنت از گذشته تا به امروز نقل می شود، همه حول همین محور (داستان عدالت صحابه) می چرخد و تا امروز، نقد و ایراد نو و جدیدی به دست نیامده است. این بحث در جلسات گذشته به صورت مفصل بیان گردید و ما آیات و روایاتی را که اهل سنت برای اثبات این اصل بی اساس به آن استناد می کردند، تک تک طرح کرده و استناد به آنها را رد نمودیم. در آغاز این مبحث گفته شد، قصد ما فقط طرح مسائل کهنه و قدیمی نیست؛ بلکه غرض، اثبات این مطلب است که اهل سنت عدالت صحابه را برای توجیه خلاف کاری و

۱. ر.ک: سیری در آیات ولایت و امامت، جلد ۱.

اشتباه برخی از صحابه مطرح نمودند و تا امروز هم بر این اصل، پای بند هستند و بر آن اصرار و پافشاری می‌کنند^(۱).

۳. بررسی فتوحات خلفا و منع تدوین حدیث

اهل سنت در عالم خیال و توهم، فضایل و مناقب مختلفی را برای شاغلان و غاصبان منصب امامت و خلافت رسول الله ﷺ بیان می‌نمایند. به خیال آنها، خدماتی همچون فتوحات به دست خلیفه اول و دوم صورت گرفته است. در این مبحث نیز تمام خدمات، فضایل و مناقب خیالی را مطرح نموده، به تمام آنها پاسخ گفتیم^(۲).

توصیه می‌شود کسانی که از ابتدای این مباحث حضور داشته‌اند، این سه محور اساسی را مرور نمایند تا با آمادگی ذهنی وارد مباحث جدید بشویم؛ اما دوستانی که جدیداً در این محفل حضور می‌یابند، می‌توانند با مراجعه به کتاب‌ها و جزوات این مباحث، بر آگاهی خود بیفزایند و با سیر مباحث آشنا شوند.

عصمت در آیات

اهل سنت برای کمرنگ نمودن و رویارویی و مواجهه با اصل مسلم عصمت رسول الله ﷺ و اولاد طاهرینشان ﷺ اصل بی‌اساس عدالت صحابه را مطرح نموده‌اند. در مورد ضرورت عصمت در شخص رسول الله ﷺ و اهل بیت ﷺ، همچنین در انبیای گرامی ﷺ به تفصیل سخن گفتیم. برای تکمیل

۱. ر.ک: سیری در آیات ولایت و امامت، جلد ۲.

۲. همان، جلد ۳.

این مبحث، لازم است به آیاتی در قرآن کریم اشاره شود که به صراحت بر عصمت شخص رسول الله ﷺ و اهل بیت علیهم السلام دلالت دارند.

آیه تطهیر

آیه‌ای که در ابتدای بحث تلاوت گردید، به آیه تطهیر مشهور است. برای روشن شدن عصمت در این آیه، تعدادی از آیات قبل و بعد آن را به همراه شأن نزول شان بیان می‌کنیم.

آیه تطهیر، در میان آیاتی قرار دارد که در مورد همسران رسول الله ﷺ سخن می‌گویند. این آیات از آیه بیست و هشتم سوره احزاب آغاز و تا آیه سی و پنجم ادامه می‌یابند. آیه تطهیر سی و سومین آیه از این سوره می‌باشد.

آیات مورد بحث این گونه آغاز می‌شود:

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا * وَإِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا * يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا * وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴾^(۱).

ای پیامبر! به همسرانت بگو: اگر شما زندگی دنیا و زرق و برق آن

۱. سوره احزاب، آیه ۲۸-۳۱.

را می خواهید، بیايید با هدیه‌ای شما را بهره‌مند ساخته، به نیکویی رها سازم* و اگر شما خدا و پیامبرش و سرای آخرت را می خواهید، خداوند برای نیکوکاران شما پاداش عظیمی آماده ساخته است* ای همسران پیامبر! هر کس از شما گناه آشکار و فاحشی مرتکب شود، عذاب او دوچندان خواهد بود و این برای خدا آسان است* و هر کس از شما برای خدا و پیامبرش خضوع کند و عمل صالح انجام دهد دوباره به او پاداش خواهیم داد و روزی پرارزشی برای او آماده کرده‌ایم.

از ظاهر و سیاق این آیات استفاده می‌شود که بعضی از همسران رسول الله ﷺ از شیوه ساده و سخت‌گیرانه ایشان ﷺ در زندگی، زبان به شکوه گشودند. طبق تفاسیر معتبر، این آیات بعد از غزوه خیبر نازل شده است. این غزوه یکی از جنگ‌هایی بود که میان رسول الله ﷺ و مسلمانان با یهودیان خیبر به وقوع پیوست؛ همان جنگ معروفی که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در قلعه خیبر را به تنهایی از جای درآوردند و روی دستان مبارک خویش قرار دادند و به عنوان سپر یا پل از آن استفاده کردند^(۱). حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد این ماجرا فرمودند:

«ما قلعْتُ بابَ خیبرٍ و رمیتُ به خلفَ ظهري أربعينَ ذراعاً، بقوَّةِ جسدیةٍ و لا حركةٍ غذائیةٍ، لکنی أُبدتُ بقوَّةِ ملکوتیةٍ و نفسِ بنورِ ربِّها مُضییةً»^(۲).

۱. بحار الأنوار، جلد ۲۱، صفحه ۱۶.

۲. بحار الأنوار، جلد ۲۱، صفحه ۲۶؛ مناقب ابن شهر آشوب، جلد ۲، صفحه ۷۸؛ از منابع

من در خیبر رابه وسیله قدرت جسمانی و حرکت و نیروی تغذیه از جا در نیاردم و آن را چهل ذراع به پشت سر نیفکندم، بلکه به وسیله قدرت ملکوتی و نفسی که بانور پروردگارش پرتوافشانی می کرد، کمک شدم.

شأن نزول

بهترین راه درک مفاهیم آیات قرآن کریم، مراجعه به روایاتی است که در شأن نزول بسیاری از آیات نقل شده‌اند. علی بن ابراهیم قمی در کتاب تفسیر خود - که یکی از معتبرترین و صحیح‌ترین متون تفسیری شیعه است - در شأن نزول این آیات چنین می‌نگارد.

« فَإِنَّهُ كَانَ سَبَبُ نَزْلِهَا أَنَّهُ لَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ غَزَاةِ خَيْبَرٍ وَأَصَابَ كَنْزَ آلِ أَبِي الْحَقِيقِ، قُلْنَ أَرَاؤُكُمْ : أَعْطَيْنَا مَا أَصَبَتْ، فَقَالَ لَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : قَسَمْتَهُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى مَا أَمَرَ اللَّهُ، فَغَضِبْنَ مِنْ ذَلِكَ وَقُلْنَ : لَعَلَّكَ تَرَى أَنَّكَ إِنْ طَلَقْتَنَا أَنْ لَانْجِدَ الْأَكْفَاءُ مِنْ قَوْمِنَا يَتَزَوَّجُونَا ! فَأَنْفَ اللَّهُ لِرَسُولِهِ فَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَزِلَهُنَّ، فَاعْتَزَلَهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَشْرِبَةِ أُمِّ إِبْرَاهِيمَ تِسْعَةَ وَعِشْرِينَ يَوْمًا حَتَّى حَضَنَ وَطَهَرَ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ وَهِيَ آيَةُ التَّخْيِيرِ فَقَالَ : ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ

→ اهل سنت: تفسیر رازی، جلد ۲۱، صفحه ۹۱؛ شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۲۰، صفحه ۳۱۶ (با اندکی تفاوت).

قُلْ لِأَزْوَاجِكُمْ إِلَىٰ ﴿أَجْرًا عَظِيمًا﴾ فقامت أم سلمة وقالت: قد
اخترت الله ورسوله...»^(۱).

دلیل نزول این آیات آن بود که وقتی رسول خدا ﷺ از غزوه خیبر بازگشتند و گنج آل ابی الحقیق را به دست آوردند، همسران ایشان ﷺ گفتند: از آنچه به دست آوردی به ما نیز ببخش. رسول خدا ﷺ به آنان فرمودند: بنا بر دستور خداوند متعال آن را میان مسلمانان تقسیم نمودم. همسران رسول خدا ﷺ از این سخن خشمگین شده و گفتند: شاید تو گمان می کنی اگر ما را طلاق دهی، میان خویشاوندان خود، کفوی برای ما یافت نمی شود تا با او ازدواج کنیم! خداوند متعال این سخن را نپسندید و به رسول الله ﷺ دستور داد از همسرانشان دوری گزینند، پس رسول خدا ﷺ در مشربۀ^(۲) امّ ابراهیم به مدت بیست و نه روز دوری گزیدند تا اینکه همسران ایشان ﷺ از عادت ماهیانه پاک شدند، سپس خداوند متعال این آیه را که آیه تخییر نام دارد - نازل نمود و فرمود: «ای پیامبر! به همسرانت بگو» [تا] «پاداش عظیمی آماده ساخته است». پس امّ سلمه به پا خاست و گفت: من خداوند متعال و رسول خدا ﷺ را برمی گزینم.

۱. تفسیر قمی، جلد ۲، صفحه ۱۹۲.
۲. آبخور و جای آب خوردن. (دهخدا)

تخییر به این معنا است که همسران رسول خدا ﷺ - که تعداد آنان به اختلاف اقوال نه یا یازده یا سیزده نفر بودند^(۱) - می توانند خدا و رسول خدا ﷺ را برگزینند و از گفتار و کردار ایشان ﷺ اطاعت کنند یا با کردار و گفتار خدا و رسول خدا ﷺ به مخالفت برخاسته، دنیا، زرق و برق دنیا و رفاه در معیشت را (پس از طلاق) انتخاب نمایند.

اکنون برای روشن شدن مفهوم آیه، به بررسی سیره و منش رسول الله ﷺ در زندگی می پردازیم.

روشن و منشن زندگی پیامبر ﷺ

زندگی شخصی پیامبر اکرم ﷺ بر خلاف شیوه زندگی پادشاهان، فرمانروایان و بزرگان هر جامعه‌ای - که معمولاً در سطح اشرافی بوده است - بسیار ساده و معمولی بود. ایشان ﷺ نسبت به خود و خانواده‌شان شیوه سخت‌گیرانه‌ای داشتند.

در متون روایی فریقین آمده است:

«توفی رسول الله ﷺ وما وضع لبتة علی لبتة»^(۲).

رسول خدا ﷺ از دنیا رفتند در حالی که [برای خود] خشتی روی خشت نهادند.

۱. الکامل فی التاریخ، جلد ۲، صفحه ۳۰۷.

۲. بحار الأنوار، جلد ۱۶، صفحه ۲۷۸؛ از منابع اهل سنت: شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۱۹، صفحه ۳۲۹.

این شیوه زندگی برای شخصی که به عنوان رهبر و پیشوای یک ملت به شمار می‌رود، بسی مایه‌ی عبرت و تعجب است. شخصیتی که توانست در مدت کوتاه حکومت خود، دین مبین اسلام را در بخش عظیمی از قاره‌های مختلف جهان نفوذ داده و بر دل‌های زنگار گرفته مردم و فطرت خفته آنها حکومت معنوی نماید، هرگز به فکر انداختن زرق و برق و متاع زودگذر دنیا نبود و در سخت‌ترین شرایط زندگی می‌کرد.

اگر حکومت عربستان و آل سعود طبق رسم و قوانین کشورهای مختلف دنیا، از آثار باستانی و فرهنگی خود محافظت می‌کردند و خانه گلین و کوچک رسول الله ﷺ را باقی می‌گذاشتند، امروزه مایه‌ی عبرت تاریخ، آیندگان، ثروتمندان و حکمرانان قرار می‌گرفت.

بخشی از زندگی بسیار ساده، بی‌آلایش و سخت‌گیرانه رسول الله ﷺ عبارتند از:

۱. زیرانداز

بر خلاف حکام و سلاطین که از بهترین زیراندازها و فرش‌های گرانبها استفاده می‌کنند، رسول خدا ﷺ از حصیر یا عبا به عنوان زیرانداز بهره می‌بردند. در متون تاریخی می‌خوانیم:

الف - «کان فراش رسول الله ﷺ عباءةً وکانت مرفقته أدم حشوها لیف»^(۱).

۱. بحار الأنوار، جلد ۱۶، صفحه ۲۱۷.

عبایی، زیرانداز رسول خدا ﷺ و پوستی، بالش ایشان ﷺ بود که درون آن لیف خرما بود.

ب- «کان ینام علی الحصیر لیس تحته شیء غیره»^(۱).

همیشه رسول خدا ﷺ روی حصیر می خوابیدند در حالی که زیرانداز دیگری نداشتند.

۲. پوشاک

رسول خدا ﷺ در پوشیدن لباس بسیار ساده و دور از تکبر و ریا رفتار می نمودند و به پوشیدن لباس های زبر و خشن عادت داشتند.

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«البسوا ثياب القطن فإنه لباس رسول الله ﷺ وهو لباسنا»^(۲).

لباس پنبه ای بپوشید؛ چرا که لباس رسول خدا ﷺ و لباس ما است.

همچنین در مورد لباس ایشان صلی الله علیه و آله و سلم آمده است:

«کان له کساء ملبدٌ یلبسه ویقول: إنما أنا عبدٌ ألبس کما یلبس

العبيد»^(۳).

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عبای کهنه و وصله داری می پوشیدند و می فرمودند: من هم بنده خداوند هستم و همچون بردگان و بندگان لباس می پوشم.

۱. همان. صفحه ۲۵۳.

۲. بحار الأنوار، جلد ۱۰، صفحه ۹۲.

۳. سنن النبی صلی الله علیه و آله و سلم، صفحه ۱۷۳.

۳. غذای پیامبر ﷺ

پیامبر اسلام ﷺ در طول زندگی خویش هیچ‌گاه سیر غذا نخوردند، سفره رنگین پهن نکردند و به نان جو و خرما بسنده نمودند.

« ما كان شيء أحب إلي رسول الله ﷺ من أن يُظللَّ جائعاً خائفاً في الله » (۱).

هیچ چیز نزد پیامبر ﷺ محبوب‌تر از آن نبود که روزگار خود را به گرسنگی و هراس از خدا بگذرانند.

عیص بن قاسم می‌گوید: از حضرت امام صادق عليه السلام پرسیدم: آیا این سخن

صحیح است که رسول خدا ﷺ هیچ‌گاه از نان گندم سیر نخوردند؟

حضرت عليه السلام در جواب من فرمودند:

« لا! ما أكل رسول الله ﷺ خبز برّ قَطٍّ ولا شبع من خبز شعير قَطٍّ » (۲).

خیر! پیغمبر ﷺ هیچ‌گاه نان گندم نخوردند و از نان جو هم هیچ‌گاه سیر نخوردند.

حضرت امام صادق عليه السلام می‌فرمایند:

« كان طعام رسول الله ﷺ الشعير إذا وجده وحلواه التمر ووقوده السعف » (۳).

۱. کافی، جلد ۸، صفحه ۱۲۹؛ بحار الأنوار، جلد ۱۶، صفحه ۲۷۹.

۲. بحار الأنوار، جلد ۱۶، صفحه ۲۱۶.

۳. بحار الأنوار، جلد ۱۶، صفحه ۲۸۹؛ مستدرک الوسائل، جلد ۱۶، صفحه ۳۸۱.

غذای پیامبر ﷺ نان جو بود اگر پیدا می شد و شیرینی حضرت ﷺ خرما و وسایل گرمابخش و روشنایی ایشان ﷺ شاخه خرما بود.

ابن عباس می گوید:

«کان رسول الله ﷺ یبيت طوايا ليالي ماله ولا لأهله عشاءً وكان غاية طعامه الشعير»^(۱).

رسول خدا ﷺ شبهای بسیار، گرسنه سر بر بالین می گذاشتند و برای خود و اهل و عیالشان، غذای شب نداشتند و خوراک عمده ایشان ﷺ نان جو بود.

اعتراض همسران

آنچه بیان شد فقط گزیده‌ای از سیره و سلوک پیامبر اکرم ﷺ در زندگی فردی بود؛ ولی هدف از ذکر آن، ترسیم فضایی بود که باعث شد زنان پیامبر ﷺ از حضرت ﷺ مطالباتی داشته باشند. در چنین شرایطی در یک نگاه و قضاوت ابتدایی، انسان برای همسران رسول الله ﷺ این اعتراض و درخواست را طبیعی می‌داند؛ زیرا کسی که در رأس حکومت جامعه اسلامی قرار گرفته و شیوه زندگی او در مقایسه با زندگی دیگران در پایین‌ترین سطح قرار دارد و از بیت المال، انفال و غنایم جنگی، سهمی برای خود قائل نمی‌شود، مسلم است که نزدیکان او، اعتراض و شکوه خواهند کرد.

۱. مجموعه ورام، صفحه ۳۹؛ از منابع اهل سنت: شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۱۹، صفحه ۱۸۹.

حقیقت آن است که آموزه‌های دین مبین اسلام، برای رهبر و مسئولان جامعه اسلامی - که در رأس حکومت قرار دارند - محدودیت‌هایی را در زندگی فردی و معیشتی قرار داده است. دلیل این‌گونه محدودیت‌ها نیز واضح است؛ آنان به عنوان الگوی رفتاری برای افراد اجتماع به شمار می‌روند و شیوه زندگی آنان بر دیگران اثرگذار است. برای جلوگیری از درخواست‌های بیجای اطرافیان و کسانی که به عنوان نزدیکان افراد برجسته جامعه اسلامی، به شمار می‌روند، بایستی این حدود به آنان گوشزد شود تا از اختلافات احتمالی جلوگیری شود.

این وظیفه و محدودیت‌ها برای اطرافیان و همسران رسول خدا ﷺ

دوچندان می‌شود؛ زیرا ایشان ﷺ علاوه بر این که حکمرانی جامعه اسلامی را بر عهده دارند، گیرنده وحی و پایه‌گذار شریعت مقدس اسلام نیز هستند و از این جهت نیز مسئولیت‌ها و محدودیت‌های خاصی بر عهده ایشان ﷺ و اطرافیان‌شان است.

درس‌های آیه تخییر

آیه تخییر به حقیقت فوق اشاره دارد و این وظایف و مسئولیت‌ها را روشن می‌نماید. در ادامه به بررسی نکات و درس‌هایی از این آیه می‌پردازیم:

نکته اول

قرآن در این آیه به زنان پیامبر ﷺ گوشزد می‌کند که بین زندگی مرفه دنیا و زینت‌های آن و زندگی با پیامبر ﷺ و چشم پوشی از لذات دنیا و بهره‌مندی از کرامات آخرت، یکی را باید اختیار کنند. عیش و نوش، رفاه در زندگی و خوشی در

دنیا با همسر رسول خدا ﷺ بودن قابل جمع نیست.

نکته دوم

خداوند متعال علاوه بر اینکه همسران رسول الله ﷺ را به گزینش و اختیار دعوت می‌نماید، عواقب و نتایج گزینش دنیا یا زندگی با رسول الله ﷺ را بیان می‌کند.

همسران رسول خدا ﷺ اگر دنیا و رفاه آن را انتخاب کنند، بایستی از پیامبر ﷺ جدا شوند؛ همان گونه که فرمود:

﴿فَتَعَالَيْنَ لِمَتَّعَكُنَّ وَأَسْرَحَكُنَّ سَرَّاحًا جَبِيلًا﴾^(۱).

بباید شما را با هدیه‌ای بهره‌مند سازم و شما را به طرز نیکویی رها کنم.

از سوی دیگر، اگر زندگی به همراه سختی و مشقت در کنار رسول خدا ﷺ را انتخاب نمایند، علاوه بر بهره‌مندی از امتیاز زوجیت پیامبر ﷺ و رضایت خداوند، سعادت آخرت و اجر فراوان آن را نصیب خود نموده‌اند. خداوند فرمود:

﴿فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا﴾^(۲).

خداوند برای نیکوکاران شما پاداش عظیمی آماده ساخته است. البته شرط بهره‌مندی از سعادت اخروی و اجر فراوان را به حسن عمل منوط نموده است.

۱. سوره احزاب، آیه ۲۸.

۲. همان، آیه ۲۹.

نکته سوم

به این دلیل که همسران پیامبر ﷺ در خانه وحی زندگی می‌کنند و از نزدیک، بسیاری از حقایق را مشاهده و درک می‌نمایند، مسئولیت آنان نسبت به دیگران دو چندان است؛ در واقع زندگی با پیامبر ﷺ علاوه بر اینکه یک امتیاز و فضیلت به شمار می‌رود، یک نوع مسئولیت هم به دنبال دارد؛ لذا اگر مرتکب فاحشه‌آشکاری شوند و شرط احسان و نیکوکاری را رعایت نکنند، گناه و عذاب آنان دو چندان می‌گردد. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿ يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنِ يَا تُبَايَعْنَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيَّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴾^(۱).

ای همسران پیامبر! هر کدام از شما گناه آشکار و فاحشی مرتکب شود، عذاب او دو چندان خواهد بود و این برای خدا آسان است. مراد از «فاحشه‌مبیّنه» در این آیه، دروغ، غیبت، تهمت، افترا به رسول خدا ﷺ و آزار و اذیت ایشان ﷺ و مراد از «ضعف» محاسبه‌دو برابر است. اما در نقطه مقابل، اگر آنان در برابر فرمان خداوند و رسول خدا ﷺ خضوع کرده، عمل صالحی انجام دهند، ثواب و اجر دو برابر خواهند داشت.

﴿ وَمَنْ يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴾^(۲).

هر کس از شما برای خدا و پیامبرش خضوع کند و عمل صالح

۱. همان، آیه ۳۰.

۲. همان، آیه ۳۱.

انجام دهد، پاداش او را دوچندان خواهیم ساخت و روزی پر
ارزشی برای او آماده کرده‌ایم.

در این چند آیه با توجه به سیاق آنها، خداوند از مقام مخاطب و گفتگو با
پیامبر ﷺ عدول کرده و زنان ایشان را مورد خطاب قرار داده که این خود دارای
سری است.

نکته چهارم

این نکته در مورد چگونگی معاشرت زنان پیامبر ﷺ است. اولاً آنها حق
خروج از خانه را ندارند و مانند دوران جاهلیت نباید بین مردم ظاهر شوند و به
حالت هوس‌انگیز و با صدای نازک سخن بگویند. ثانیاً در اطاعت خداوند و رسول
خدا ﷺ ثابت قدم باشند و به آیاتی که در خانه وحی نازل و خوانده می‌شود،
آگاه و عمل‌کننده باشند.

آیات سی و دوم، سی و سوم و سی و چهارم از سوره احزاب به شرح این
وظایف پرداخته است.

تبرج الجاهلیة

در دوران جاهلیت و قبل از ظهور اسلام، زنان عرب - به خصوص
صحرائشینان - پوشش و حجاب خاصی نداشتند و بدون رعایت پوشش و حجاب
در جامعه ظاهر می‌شدند؛ ولی با ظهور اسلام و آموزه‌های آن مبنی بر رعایت
حجاب در جامعه، پوشش و حجاب معنی خاصی به خود گرفت و به یک فرهنگ
عمومی تبدیل شد؛ البته در ملت‌های متمدن آن زمان همچون ایرانیان به

تناسب فرهنگ خود، زنان حجاب و پوشش مخصوصی داشتند.

قرآن زنان پیامبر ﷺ را از حضور میان مردم به شیوه دوران جاهلیت، منع می‌کند و آنان را به این صورت مورد خطاب قرار می‌دهد:

﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾^(۱).

و در خانه‌های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین بین مردم ظاهر نشوید.

حضرت امام صادق علیه السلام در تفسیر فراز ﴿وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾

فرمودند:

«أَي سَيُكُونُ جَاهِلِيَّةً أُخْرَى»^(۲).

یعنی دوران جاهلیت دیگری پدید خواهد آمد.

با توجه به روایت مذکور، قرآن کریم در این فراز از آیه، به زنان پیامبر ﷺ هشدار می‌دهد که مبدا با رفتارهای بی‌اساس خود به دوران جاهلیت بازگردند؛ البته وقایع بعد از ارتحال رسول الله ﷺ از جمله جنگ جمل، نشان داد که همسران رسول الله ﷺ به این هشدار عمل نکردند. یکی از همسران رسول خدا ﷺ سوار شتر شد و آتش جنگ را برافروخت و نتیجه آن رویارویی با حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و کشته شدن بیست هزار مسلمان شد^(۳).

۱. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۲. تفسیر قمی، جلد ۲، صفحه ۱۹۳.

۳. بحار الأنوار، جلد ۳۲ صفحه ۱۸۳؛ از منابع اهل سنت: تاریخ الإسلام (ذهبی)، جلد ۳، صفحه ۵۳۷.

بررسی آیه تطهیر

چنانکه گفته شد، آیه تطهیر میان این آیات گنجانده شده است. اکنون با ارائه متن و ترجمه این آیه شریف، به نکاتی در مورد آن اشاره خواهیم نمود:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾^(۱).

خداوند فقط می خواهد پلیدی (گناه) را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد.

نکته اول

کلمه «إِنَّمَا» از اداة حصر بوده و برای انحصار و مخصوص کردن حکم به موضوع و متعلق خود به کار می رود؛ برای روشن شدن مطلب به مثال های زیر توجه کنید:

مثال اول:

﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ﴾^(۲).

بدانید زندگی دنیا تنها بازی و سرگرمی و تجمل پرستی و فخر فروشی میان شما و افزون طلبی در اموال و فرزندان است.

مثال دوم:

۱. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۲. سوره حدید، آیه ۲۰.

خداوند متعال می فرماید:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾^(۱).

زکاتها مخصوص فقرا و مساکین و کارکنانی است که برای [جمع
آوری] آن زحمت می‌کنند و کسانی که برای جلب محبتشان
اقدام می‌شود و برای [آزادی] بردگان و [ادای دین] بدهکاران و در
راه [تقویت آیین] خدا و واماندگان در راه؛ این یک فریضه [مهم]
الهی است و خداوند دانا و حکیم است.

این آیه، به آیه زکات معروف است که به ذکر موارد هشتگانه مصرف زکات و
صدقه پرداخته و کلمه انما بیانگر این معنی است که موارد مصرف زکات منحصر
در این گروه‌های هشتگانه است و غیر آنها را شامل نمی‌شود.

مثال سوم:

خداوند متعال می فرماید:

﴿ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴾^(۲).

تسلط او تنها بر کسانی است که او را به سرپرستی خود
برگزیده‌اند و آنها نسبت به او (خدا) شرک می‌ورزند [و فرمان
شیطان را به جای فرمان خدا گردن می‌نهند].

۱. سوره توبه، آیه ۶۰.

۲. سوره نحل، آیه ۱۰۰.

«إِنَّمَا» در این آیه، این مفهوم را می‌رساند که سلطه و تأثیر شیطان فقط برای کسانی است که به خدا شرک بورزند و از او پیروی کنند.

نکته دوم

این آیه با یک شیوه کاملاً متفاوت و شیوا نسبت به قبل و بعد خود بیان شده است و لحن خاصی دارد؛ از جمله:

الف - تغییر ضمایر و افعال آن از ضمیر مؤنث به ضمیر مذکر است. این تغییر نشان می‌دهد که موضوع آیات قبل - که زنان پیامبر ﷺ هستند - تغییر یافته و گروه دیگری غیر از آنان مورد خطاب قرار گرفته‌اند.

در این حالت ترجمه آیه به صورت: «خداوند اراده نموده است که فقط شما زنان پیامبر را از پلیدی‌ها پاک نماید» صحیح نیست؛ زیرا اگر این معنی مورد نظر بود، باید از همان ضمایر مؤنث استفاده می‌شد نه از ضمایر مذکر.

ب - بیان آیه با کلمه «إِنَّمَا» بر این مطلب دلالت دارد که حکم پاکیزگی و تطهیر مخصوص اهل بیت علیهم‌السلام است.

بررسی مفهوم کلمات «یرید»، «رجس» و «تطهیر» را در جلسه بعد پیگیری خواهیم نمود.

خودآزمایی

- ① اسلام منهای ولایت و امامت چگونه است؟
- ② چرا اهل سنت، اصل بی‌اساس عدالت صحابه را مطرح کردند؟
- ③ شأن نزول آیات سوره احزاب چیست؟
- ④ وجه تسمیه آیات سوره احزاب به آیه تخییر چه بود؟
- ⑤ سیره و منش رسول الله ﷺ در زندگی شخصی‌شان چه بود؟
- ⑥ آیا اعتراض همسران رسول الله ﷺ پذیرفته است؟ چرا؟
- ⑦ عاقبت انتخاب همسران رسول الله ﷺ چه بود؟
- ⑧ تبرج جاهلیت به چه معنایی است؟
- ⑨ آیا همسران پیامبر ﷺ هشدار بازگشت به دوران جاهلیت را جدی گرفتند؟
- ⑩ تفاوت و شیوایی آیه تطهیر با آیات قبل و بعد، در چیست؟

حقیقت آن است که آموزه های دین مبین اسلام، برای رهبر و مسئولان جامعه اسلامی که در رأس حکومت قرار دارند محدودیت هایی را در زندگی فردی و معیشتی قرار داده است. دلیل این گونه محدودیت هانیز واضح است: انسان به عنوان الگوی رفتاری برای افراد اجتماع به شمار می روند و شیوه زندگی آنان بر دیگران اثرگذار است. برای جلوگیری از درخواست های بیجای اطرافیان و کسانی که به عنوان نزدیکان افراد برجسته جامعه اسلامی، به شمار می روند، بایستی این حد و دبه آنان گوشزد شود تا از اختلافات احتمالی جلوگیری شود.

(صفحه ۱۵ از همین جزوه)

■ محل عرضه CD جلسات به سوی معرفت :
ابتدای خیابان امام، جنب قائمیه، فروشگاه آوای مهر.
■ شماره سیستم پیام کوتاه (SMS) ۳۰۰۰۷۲۲۷۰۸ می باشد.
■ در صورت تمایل به دریافت پیام کوتاه جلسات، شماره تلفن همراه خود یا دوستانتان را با نام به سیستم ارسال کنید.

محل برگزاری جلسات :

کاشان: حسینیه مرحوم آیت الله بزرگوار رحمته الله علیه

تلفن: ۴۴۴۴۳۴۳-۴۴۴۵۲۷۷-۴۴۴۹۹۳۳

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

www.yasrebi.ir